

תוכן העניינים

פתח דבר

מבוא

א. גאווותם של משוררי האסכולה הספרדית 13 ; ב. יהדות ספרד ותרבותה בימי קדם 16 ; ג. יהודי ספרד ותרבות ערב: גילויים של התבוללות 19 ; ד. פעולת הנגד; המאבק על התרבות המסורתית בלשון ובשירה 23 ; ה. הערצת הלשון העברית 30 ; ו. השירה העברית שלפני תקופת ספרד 32 ; ז. החזרה אל המקרא 37 ; ח. סוגי הסגנון השונים בשירת האסכולה הספרדית 42 ; ט. הסגנון הפייטני 42 ; י. הסגנון המקראי: מלים נדירות, פיתוחי צורות ופיתוחי הוראה 43 ; יא. השפעות של לשון המתרגמים ושל לשון חז"ל 46 ; יב. הסגנון השיבוצי 47 ; יג. קווים להערכה מודרנית של הסגנון השיבוצי 53 ; יד. המשורר בחברת תקופתו 55 ; יא.1. החידוש הגדול — המשורר המקצועי 55 ; יא.2. דרכם של המשוררים; לימוד השירה 58 ; יא.3. משוררים שהשירה לא היתה עיקר פרנסתם 61 ; יא.4. המשורר המקצועי: תפקידו במסגרת החברה. תחומי שירתו 62 ; יא.5. חיפוש נדיבים — נדודי המשוררים 63 ; יא.6. המשורר ביחסיו עם הנדיבים; בעיית השכר 64 ; יא.7. תפקידה של השירה החילונית בחיי החברה; נקמתו של המשורר 68 ; יא.8. ההווי של המשוררים: תחרות וידידות בין המשוררים 70 ; יא.9. השמעת השירים בציבור; תפקידה של המוסיקה 73 ; יא.10. הביקורת והפרסומת 77 ; יא.11. סוף המסע — החזרה בתשובה 78 ; יב. כיצד הגיעו לידינו שירי האסכולה הספרדית 79 ; יב.1. כינוסי שירים בתקופת ספרד 79 ; יב.2. הדיואנים והאנתולוגיות בתקופה שלאחר גירוש ספרד, לפני גילוי הגניזה 87 ; יב.3. כיצד נשתמרו פיוטי התקופה הספרדית: על מנהג ספרד 91 ; יב.4. קטעי הגניזה וחשיבותם לחקר תקופת ספרד 93 ; יג. מקורותינו ההיסטוריים והביוגרפיים 96.

פרק ראשון: ראשית השירה העברית בספרד

א. קורדובה — המטרופולין 99 ; ב. בואו של מנחם בן סרוק 101 ; ג. עלייתו של חסדאי 102 ; ד. חסדאי מסייע לקידומה של התרבות העברית 104 ; ה. מנחם, משורר החצר ומזכירו של הנדיב 107 ; ו. האיגרת למלך הכוזרים 108 ; ז. אסונו של מנחם 111 ; ח. איגרתו של מנחם אל חסדאי אבן שפרוט 114 ; ט. המילון 'מחברת מנחם'; קווים לדמותו של מנחם 117 ; י. דונש בן לברט ותורת השקילה החדשה 119 ; יא. השירים שכתב דונש לחסדאי ולמנחם 122 ; יב. אופיים של

* הסעיפים המוקפים בסוגריים מרובעים נכתבו בידי העורך.

שירי דונש 124; יג. פרסומו של דונש 128; יד. ראשית הוויכוח: אבן קפרון מתקיף את דונש 129; טו. הפולמוס על תורת המשקלים 132; טז. סוף פסוק בפולמוס: התקפתו של בן ששת 136; [יז. תלמידי מנחם בן סרוק ודונש בן לברט 140].

144 פרק שני: מבשרי תקופת הזוהר בספרד

א. התפשטות הסגנון החדש; יצחק אבן מר שאול 144; ב. יוסף אבן אביתור; קורות חייו 150; ג. פיוטיו של אבן אביתור 156; ד. קווים ארכאיסטיים 158; ה. נושאי פיוטיו של אבן אביתור והשקפת עולמו 161; ה.1. נושאים היסטוריים-לאומיים 162; ה.2. הגלות 163; ה.3. עולם הבריאה — יסודות מיסטיים 164; [ו. ה'רשויות'; פיוטי 'נשמת' 167; ז. ההושענות 170]; ח. יצחק אבן כ'לפון, המשורר הנודד 173; ט. גילוי הדיואן של אבן כ'לפון 176; י. היחס בין המשורר לנדיב בשירת אבן כ'לפון 178; יא. כשרונו של אבן כ'לפון; הנעימה האישית 179.

183 פרק שלישי: שמואל הנגיד

א. המקורות לקורות חייו 183; ב. בן הטובים בראשית דרכו 185; ג. המשבר הראשון; הבריחה מקורדובה (1013) 188; ד. הפרשה הסתומה בחייו; עלייתו בשירות המדינה 189; ה. שר הצבא 193; ו. מעשה של זחיחות דעת: הפולמוס נגד האיסלאם 197; ז. תואר הנגידות; מעמדו של הנגיד בכלל ישראל 200; ח. פעולתו הספרותית; יחסיו למשוררים ולמלומדים בני דורו 204; ט. האב והבן — 'יורש העצר' 206; י. דרכו המדינית-הצבאית של הנגיד; המלחמה באבן עבאס 209; יא. הנצחון הגדול על צבא סביליה (1040) 212; יב. המצור על לורקה; הצוואה (1042) 213; יג. הנגיד ניצל פעמיים מסכנת מוות (1045, 1049) 213; יד. כשלון שליטי הברברים בסביליה 214; טו. סוף המסע 215; טז. שירי הנגיד; כיצד נשתיירו והגיעו אלינו 217; יז. אמן הצורה והביטוי 223; יח. הקו האפי 229; יט. חכמת החיים 234; כ. חידת ההוויה והזמן החולף 235; כא. הסוף הבלתי נמנע 238; כב. אימת המוות 240; כג. הנגיד כסטיריקן 243; כד. השירה הקלילה: היפהפיה האכזרית ונער השעשועים (הצבייה והצבי) 245; כה. מסיבת היין 250.

257 פרק רביעי: שלמה אבן גבירול

א. המקורות לשירי אבן גבירול ולתולדות חייו 257; ב. מוצאו של אבן גבירול, ילדותו וחינוכו 262; ג. מחלתו של המשורר 265; ד. ראשית דרכו בספרות 268;

ה. השירה — קרדום לחפור בו 270; ו. קרן אור בחיי אבן גבירול: הנדיב יקותיאל 273; ז. אבן גבירול ושמואל הנגיד 278; ח. יחסיו עם שאר בני דורו 281; ט. 'מחברת הענק' 283; י. אבן גבירול הנרדף — הבריחה מסרגוסה 285; יא. הקץ; היחס אל אבן גבירול לאחר מותו 288; יב. אבן גבירול — אמן הסגנון והצורה 290; יג. סוגי השיר המסורתיים: אהבה, יין, טבע 297; יד. היעוד והקללה הכרוכה בעקבותיו 301; טו. המאבק בתבל, בגורל ובבני זמנו 303; טז. המוות הגואל 307; יז. החכמה האלוהית 309; יח. שירת הקודש של אבן גבירול; הערות פתיחה 309; יט. ריבוי הסגנונות בפיוטי אבן גבירול 311; כ. ביטוי חדש לחוויה הדתית נוסח ספרד 314; כא. דורש האלוהים 320; כב. השירים על הנשמה 321; כג. הגלות והגאולה 326; כד. הפילוסופיה של אבן גבירול בשירתו 330; כה. 'כתר מלכות' 331; כו. המבנה של 'כתר מלכות' 335; כז. החלק הראשון של 'כתר מלכות': מהות האל, בריאת העולם 336; כח. החלק השני: עולם הבריאה, העלייה מגלגל לגלגל, הגלגל העליון, הנשמה 338; כט. החלק השלישי: האדם החוטא 343; ל. קווים להערכת 'כתר מלכות' 344.

פרק חמישי: תקופתם של שני הנגידים, ר' שמואל ויהוסף בנו 346

א. חוג המשוררים שבסרגוסה; יוסף אבן חסדאי 346; ב. משה אבן אלתקאנה 349; ג. משה אבן ג'יקטילה 351; ד. יהוסף הנגיד ושואת גרנדה (1066) 354; ה. הדרך האחרת לגדולה — דרכו של אבו פצל אבן חסדאי 361.

פרק שישי: יצחק אבן גיאת וכמה פייטנים בני דורו 364

א. אבן גיאת, המשורר מלוסינה עיר היהודים 364; ב. יצחק אלברג'לוני, המשורר מספרד הנוצרית 371; ג. בחיי אבן בקודה — הוגה דעות ומשורר 373.

פרק שביעי: משה אבן עזרא 380

א. כיצד הגיעו אלינו חיבוריו; מהדורותיהם; תולדות המחקר 380; ב. חיי משה אבן עזרא: תקופת האושר בגרנדה (עד 1090) 384; ג. מלאכת מחשבת של משורר צעיר — שירי 'ספר הענק' 387; ד. שירת נעוריו של משה אבן עזרא — ביטוי לחדוות החיים 391; ה. המפנה בחייו 393; ו. תעלומת צאתו מגרנדה 395; ז. משה אבן עזרא כגולה בספרד הנוצרית 398; ח. החיים והמוות בשירתו; פיוטיו 403; ט. ספרי עיון מתקופת הזיקנה 410; י. משה אבן עזרא כמבקר והיסטוריון של שירת התקופה הספרדית 411.

פרק שמיני: יהודה הלוי

421

א. סקירה ביבליוגרפית 421; ב. נעוריו של המשורר; שהותו בגרנדה 430; ג. בספרד הנוצרית 436; ד. החזרה לאנדלוס 439; ה. האדם והידיד 440; ו. דעותיו של יהודה הלוי על השירה 443; ז. מצוקת יהודי ספרד בזמנו של יהודה הלוי; משורר הגלות 445; ח. הגעגועים לגאולה 450; ט. טעמה של הגלות. ספר ה'כוזרי' 452; י. רעיון העלייה לארץ-ישראל 457; יא. הפולמוס על רעיון העלייה לארץ-ישראל 461; יב. הנסיעה בים התיכון: שירי הים 466; יג. יהודה הלוי באלכסנדריה כאורחו של אהרן אבן אלעמאני 472; יד. קהיר, תחנת ביניים 474; טו. הביקור השני באלכסנדריה; העלייה לארץ 477.

פרק תשיעי: המשוררים בני דורם של משה אבן עזרא ויהודה לוי

481

[א. דור נפילים — דברי מבוא 481; ב. שני דיינים שהיו בקורדובה: יוסף אבן סהל ויוסף אבן צדיק 483; ג. שני פייטנים: לוי אבן אלתבאן ודוד בן אלעזר אבן בקודה 496; ד. שני בני גיאת, יהודה ושלמה 506; ה. יוסף אבן ברזל ואוהב בן מאיר אבן שרתמיקש 518; ו. יוסף בן ששת 523; ז. סיכום 526]

לוח הקיצורים

528

מפתח השירים

529

מפתח כללי

550